

Marta Trojanowska, *Pawlikowska z Wolskich Aniela (Lela) (1901–1980)* [w:] *Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan*, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej;

zob. także Marta Trojanowska, *Pawlikowska z Wolskich Aniela (Lela) (1901–1980)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 309

Pawlikowska z Wolskich Aniela (Lela) (1901–1980), żona ostatniego właściciela Medyki, ilustratorka książek, graficzka i malarka

Ur. 11 lipca 1901 r. we Lwowie jako najmłodsze z pięciorga rodzeństwa w inteligentnej rodzinie o bogatych tradycjach kulturalnych. Jej babka od strony matki, Wanda z domu Monné była narzeczoną Artura Grottgera, a po jego śmierci poślubiła malarza Karola Młodnickiego. Ojciec Anieli, Waław, był pionierem przemysłu naftowego w Galicji, a matka, Maryla z Młodnickich – poetką i animatorką życia kulturalnego we Lwowie na przełomie wieków. Wraz z siostrą Beatą (późniejszą poetką i pisarką, Ober-tyńską) Aniela odebrała domowe, staranne wykształcenie, a pierwszych lekcji rysunku udzielał obu siostram we Lwowie psycholog i pedagog, teoretyk sztuki, Władysław Witwicki. Pawlikowska nie uzyskała żadnych świadectw szkolnych, w tym matury i nie mogła studiować na żadnej wyższej uczelni. Naukę kontynuowała więc eksternistycznie (jako tzw. „hospitantka”) na UJK u prof. Władysława Podlacha i prof. Antoniego Bołoz-Antoniewicza (historia sztuki) i w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych u prof. Wojciecha Weissa i Kazimierza Sichulskiego (malarstwo). W lutym 1924 r. została żoną Michała

Pawlikowskiego, właściciela majątku Medyka koło Przemyśla; w małżeństwie tym do r. 1937 urodziło się pięcioro dzieci. W r. 1925 zadebiutowała artystycznie jako ilustratorka *Jagnieszki*, opus primum prywatnego rodzinnego wydawnictwa, tzw. „Biblioteki Medyckiej”. W okresie międzywojennym, tworząc głównie w Medyce, Zakopanem i we Lwowie, wykonała m.in. wiele ilustracji książkowych, grafiki (w tym tekę linorytów pt. *Bogurodzica*) oraz szereg portretów (np. Romana Dmowskiego, Izy Bonieckiej, Jana Gwalberta Henryka Pawlikowskiego), pejzaży, scen rodzajowych, projektów pocztówek (wydanych w 1938 r. przez „Książnicę Atlas”). Za *Portret pani Szajnochowej* otrzymała zaszczytne wyróżnienie na Salonie „Zachęty” w 1934 r. Była mistrzynią stylizacji, ale tworzyła głównie w nurcie polskiego Art déco.

W czasie wojny najpierw przebywała we Lwowie pod okupacją radziecką, a potem w Krakowie i Zakopanem. W 1942 r. wyjechała wraz z dziećmi do Rzymu, gdzie w Prymasowskim Komitecie Pomocy Uchodźcom pracował jej mąż. Po wojnie wraz z rodziną zamieszkała w Londynie, a jej twórczość portretowa stała się podstawą utrzymania rodziny i źródłem pomocy dla krewnych w kraju. Bardzo ceniona jako portrecistka na Wyspach Brytyjskich, malowała m.in. Aleksandrę księżniczkę Kentu oraz kilkakrotnie Dianę Spencer, przyszłą księżną Walii, a także przebywających w Londynie polskich polityków i dyplomatów z całego świata. W sumie na emigracji wykonała ponad 800 portretów; pracując zarobkowo musiała zrezygnować z innych rodzajów wypowiedzi twórczej. Po 1956 r. wielokrotnie towarzyszyła mężowi w wyprawach do Polski. Po śmierci męża (1970)

przyjeżdżała sama dbając o zakopiański Dom pod Jedłami. Zmarła w Londynie 23 grudnia 1980.

W 1997 r. znaczna część prac artystki została przekazana przez rodzinę do Muz. Narodowego w Krakowie.

Bibliografia: Krajewski M. *Dzieje Medyki*, Rzeszów 1982; Tenże, *Aniela Pawlikowska (Lela)*, W: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*, t. 2, Rzeszów 1973, s. 285-290; Pawlikowska M. L. RSCJ, *Aniela z Wolskich Michałowa Pawlikowska (1901-1980) Życiorys - Artysta - Człowiek*, W: *Lela Pawlikowska w Medyce, Przemyśl 2002*, s. 23-44; Trojanowska M., *Michał i Lela Pawlikowscy w Medyce (1920-1939)*, W: *Dwór Polski. Zjawisko historyczne i kulturowe. Materiały V Seminarium zorganizowanego przez Oddział Kielecki Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Instytut Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Kielecki Oddział Środowisk Twórczych, Kielce, 7-9 października 1999*, pod red. T. Jaroszewskiego, Warszawa 2000, s. 77-89; Taż, „...aby brać na świeżo, wprost ze siebie, tak, jak czuję...”, W: *Lela Pawlikowska w Medyce, Przemyśl 2002*, s. 8-22; Taż, *Dwór Medycki i jego otoczenie w twórczości Leli Pawlikowskiej*, W: *Dwór Polski. Zjawisko historyczne i kulturowe. Materiały VII Seminarium zorganizowanego przez Oddział Kielecki Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Dom Środowisk twórczych w Kielcach, Kielce, 16-18 października 2003*, Warszawa 2004, s. 429-441, Taż, *Dama z Medyki i Londynu, Lela Pawlikowska 1901-1980, Informator wystawy*, Przemyśl 2005; Trojanowska M., *Życie i twórczość Leli (Anieli) z Wolskich Pawlikowskiej (1901-1980)*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. UW dr hab. Anny Sieradzkiej w Instytucie Historii Sztuki Uniw. Warszawskiego, Warszawa 2004, mszps w zb. BMZP.